

อิทธิพลของตัวแปรส่งผ่านคุณลักษณะผู้นำด้านสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่มีประสิทธิภาพต่อการบริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภูมิภาคตะวันตก

วีระชัย บุญอยู่ มิตรภาณี พุ่มกล่อม และ พาที เกศธนากร

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเพื่อการพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

MEDIATING VARIABLES EFFECTS ON INFORMATION LEADERSHIP CHARACTERISTICS
TOWARDS THE ADMINISTRATIVE EFFICIENCY OF ADMINISTRATORS IN
SECONDARY SCHOOLS UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA IN
THE WESTERN REGION

Werachai Boonyou, Mitparnee Pumklom and Patee Kesthanakorn

Student of Doctor of Philosophy Program in Administration for Educational Development

Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail address: boonyou1973@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) 30 มิถุนายน 2562

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 26 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 4 กรกฎาคม 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาว่าคุณลักษณะ ความสัมพันธ์และอิทธิพลของคุณลักษณะ พัฒนา และตรวจสอบความตรงของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และเปรียบเทียบขนาดอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของคุณลักษณะผู้นำ ด้านสารสนเทศที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภูมิภาคตะวันตก ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่ง ชั้นภูมิ โดยกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และหัวหน้างานสารสนเทศ จำนวน 252 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเที่ยงอยู่ ระหว่าง 0.883 ถึง 0.968 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติบรรยาย และสถิติวิเคราะห์เพื่อตอบ คำถามวิจัย ได้แก่ การถดถอยพหุคูณ ใช้วิธีการขั้นตอนระดับลดหลั่นแบบนำเข้า และการวิเคราะห์เพื่อ ตรวจสอบความตรงของโมเดลสมมติฐานวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า

1. ตัวแปรคุณลักษณะของผู้นำด้านสารสนเทศรวม 6 ตัวแปรนั้น ตัวแปรโดยส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน เกณฑ์ค่อนข้างสูง ตัวแปรด้านความสามารถเชิงผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงมากที่สุด

และตัวแปรด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์นั้นเป็นตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตัวแปรความขัดแย้งในบทบาทรวม 3 ตัวแปรนั้น ตัวแปรส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงค่อนข้างสูง โดยตัวแปรด้านการควบคุมงานมีค่าเฉลี่ยสูงมากที่สุด และตัวแปรด้านการสนับสนุนการทำงานนั้นเป็นตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตัวแปรการจัดการความขัดแย้งในบทบาทรวม 5 ตัวแปรนั้น ตัวแปรส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงค่อนข้างสูง โดยมีตัวแปรด้านการแข่งขันมีค่าอยู่ในช่วงน้อย ตัวแปรด้านความร่วมมือมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ตัวแปรการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา รวม 5 ตัวแปรนั้น ตัวแปรส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงค่อนข้างสูง โดยมีตัวแปรด้านเพื่อนร่วมงานมีค่าต่ำที่สุดและตัวแปรด้านลักษณะงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

2. ตัวแปรการจัดการความขัดแย้งในบทบาทและการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความสัมพันธ์กันในเชิงเส้นตรง หมายความว่า เมื่อผู้บริหารสถานศึกษา มีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งในบทบาทได้เพิ่มสูงขึ้น จะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาให้มีค่าเพิ่มสูงขึ้นด้วย

3. จากผลการตรวจสอบความตรง พบว่า ค่าไค-สแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าเท่ากับ 126.68 ท้องศาอิสระ ค่า $df = 116$ ($p=0.234$) ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.943 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.907 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.0216 แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และอิทธิพลรวม (Total Effect) พบว่า ตัวแปรคุณลักษณะผู้นำด้านสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา มีอิทธิพลรวมต่อความขัดแย้งในบทบาทที่ 0.78 เป็นอิทธิพลทางตรง และตัวแปรคุณลักษณะผู้นำด้านสารสนเทศมีอิทธิพลรวมต่อการจัดการความขัดแย้งในบทบาทที่ 0.69 เป็นอิทธิพลทางตรง และตัวแปรคุณลักษณะผู้นำด้านสารสนเทศมีอิทธิพลรวมต่อการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่ 0.84 เป็นอิทธิพลทางตรงที่ 0.04 เป็นอิทธิพลทางอ้อม และที่ 0.88 เป็นอิทธิพลรวม ส่วนตัวแปรความขัดแย้งในบทบาทมีอิทธิพลรวมต่อตัวแปรการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่ -0.67 เป็นอิทธิพลทางตรงที่มีค่าเป็นลบ และตัวแปรการจัดการความขัดแย้งในบทบาทมีอิทธิพลรวมต่อการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่ 0.54 เป็นอิทธิพลทางตรง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งในบทบาทได้ดีจะส่งผลโดยตรงต่อการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น

คำสำคัญ : ผู้นำด้านสารสนเทศ อิทธิพลของตัวแปรส่งผ่าน ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to study the information leaders' characteristics, the relationships and effects on the information leaders' characteristics, develop and check the validity of the casual model of factors influencing the administrative in secondary schools and

compare the direct and indirect of information leaders' characteristics effecting on the administrative in secondary schools under the primary educational service area in the western region. The sampling group is selected by multi-stage which have 252 people who are the administrators in secondary schools and the information leaders. Tools used in this research is a questionnaire for administrators schools, the reliability values were between 0.883 and 0.968. The statistics used in the data analysis were descriptive statistics and the analytical statistics to answer research questions were multiple regression, use the imported cascade step method and analysis to verify the validity of the research hypothesis model by using a packaged program.

The findings:

1. Most of the six characteristics variance of information leaders was in high average. The productivity variance and professional skill variances gave the highest mean while the leadership and vision variances gave the lowest mean. The findings in three role conflicts variances showed that the most of these variances yield the medium to high average where the job control variances had the highest average and job support had the lowest average. For the five role conflict management variances, most of the variance had medium to high averages where collaborating had a highest yield and competing variance fill in the minimal range. The finding in five administrative in schools variances, most of the variance had medium to high average where co-worker satisfaction had a lower yield and work satisfaction variance had a highest yield.

2. The role conflict management variance and the administrative in secondary schools of information leaders had linear correlation, which meant that administrators had high job satisfaction when they were able to manage and solve the role conflict

3. The validation results of the models was fit to the empirical data with the goodness of fit statistics as follows: chi-square=126.68; df=116; p=0.234; GFI=0.943; AGFI = 0.907 and RMR= 0.0216.

4. The analysis of the direct effect, indirect effect and total effect found that the information leader characteristics variances had direct effect at 0.84, indirect effect at 0.04 and total effect at 0.88 to the administrative in secondary schools, the information leader characteristics variance had total effect at 0.78 to the role conflict variance and at 0.69 to role conflict management. The role conflicts had a total effect at -0.67 to the administrative in secondary schools and role conflict management had total effect at 0.54 to the administrative

in secondary schools, it meanted that administrators which had the abilities in role conflict management would have a direct effect to the administrative in secondary schools and make the job satisfaction higher.

Keywords: Information leadership, Mediating variables effects, Administrator

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ทำให้ทั่วทุกภูมิภาคของโลกสามารถติดต่อสื่อสาร รับรู้ข้อมูลข่าวสารข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเครื่องมือดิจิทัลที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารในรูปดิจิทัล สร้างปัญหาการเผชิญกับข้อมูลมหาศาล ไม่สามารถจัดการกับข้อมูลและใช้ข้อมูลเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ได้ (เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และคณะ. 2559 : 208) ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้โดยการจัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมขึ้นในปี พ.ศ. 2559 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการพัฒนากำลังคนด้านดิจิทัล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. 2562) และตามแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในหมวด 9 ได้กล่าวถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษาอย่างครอบคลุมครบวงจร ในมาตรา 65 ได้กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาทั้งด้านผู้ผลิตและผู้บริโภคเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ในมาตรา 66 ได้เปิดโอกาสผู้เรียนได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และในมาตรา 69 ได้กล่าวถึง รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผน ส่งเสริม และประสานงานวิจัย การพัฒนาและการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2547 : 37-38) กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการโครงการเครือข่ายการศึกษา (NEdNet) เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดมีการเชื่อมโยงเครือข่ายและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ตลอดจนการ แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานภายนอกและหน่วยงานภายใน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภายในโรงเรียนสำหรับการวางแผน การดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน การพัฒนาการบริหารจัดการและให้บริการทางการศึกษา จึงมีความสำคัญต่อโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง

จากการศึกษามาตรฐานทางด้านเทคโนโลยีสำหรับหัวหน้าระบบสารสนเทศในโรงเรียนของ Technology Standards for School Administrators (TSSA) พบว่าคุณลักษณะของหัวหน้าระบบสารสนเทศและผู้บริหารนั้นมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา

สถานศึกษาด้านเทคโนโลยี เพื่อที่ได้นำเอาระบบสารสนเทศมาใช้ในการวางแผน การดำเนินการ การควบคุม การทำงานขององค์กรให้บรรลุตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วยความรวดเร็ว แม่นยำ และใช้ระยะเวลาให้น้อยที่สุด แต่อุปสรรคสำคัญในการนำไปสู่ความสำเร็จคือ การขาดวิสัยทัศน์ของผู้บริหารการศึกษา การขาดภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นทั้งผู้ใช้เทคโนโลยี ผู้จัดสรรทรัพยากร และผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงได้มีความพยายามที่จะพัฒนาแบบภาวะผู้นำให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมากขึ้น (Lin. 2003)

จากปัญหาและความสำคัญของผู้บริหารต่อการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแปรส่งผ่านคุณลักษณะของผู้นำด้านสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อการบริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา เพื่อจะได้แนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำทางสารสนเทศ สามารถนำสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ประสิทธิผลสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะของผู้นำสารสนเทศ ความขัดแย้งในบทบาท การจัดการความขัดแย้งในบทบาท และระดับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนศึกษาถึงจุดเด่นและจุดด้อยในองค์ประกอบแต่ละด้านของคุณลักษณะผู้นำสารสนเทศและการบริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของคุณลักษณะของผู้นำสารสนเทศ ความขัดแย้งในบทบาท การจัดการความขัดแย้งในบทบาทที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ.
3. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบริหารสถานศึกษาโดยมีความขัดแย้งในบทบาทและการจัดการความขัดแย้งในบทบาท เป็นของตัวแปรส่งผ่านระหว่างคุณลักษณะของผู้นำสารสนเทศกับการบริหารสถานศึกษา รวมทั้งศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร
4. เพื่อเปรียบเทียบขนาดอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของคุณลักษณะผู้นำสารสนเทศที่มีต่อการบริหารสถานศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

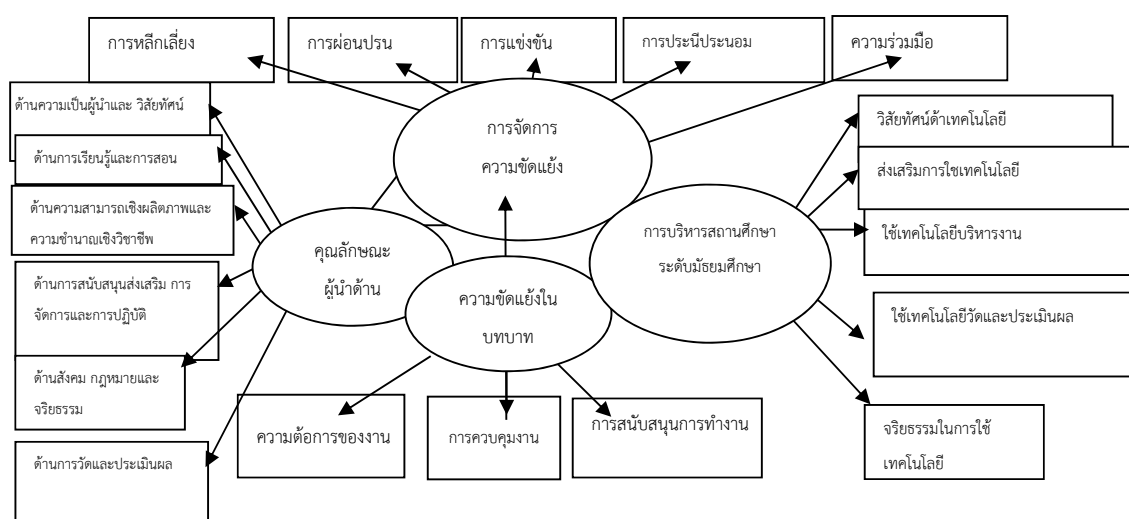
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาและหัวหน้างานสารสนเทศ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภูมิภาคตะวันตก รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 294 คน

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 252 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ใช้จังหวัดเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง รวมทั้งหมด 7 จังหวัด กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และหัวหน้างานสารสนเทศ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภูมิภาคตะวันตก ทั้ง 147 แห่ง

ตัวแปรที่ดำเนินการศึกษา

ประกอบด้วยตัวแปร 3 ประเภท คือ 1) ตัวแปรแฝงภายนอก 2) ตัวแปรส่งผ่าน (Mediator Variables) 3) ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Latent Variables)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ กรอบแนวคิดในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย แบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และหัวหน้างานสารสนเทศ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภูมิภาคตะวันตก จำนวน 1 ชุด แบ่งเป็น 2 ตอน ทำการหาคุณภาพของเครื่องมือ ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.883 ถึง 0.968

สถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติบรรยาย และสถิติวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัย ได้แก่ การถดถอยพหุคูณ ใช้วิธีการขั้นตอนระดับลดหลั่นแบบนำเข้า (Hierarchical Stepwise Multiple Regression Analysis by Enter Method) เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร การวิเคราะห์ตาราง (Cross Tab) และการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลสมมติฐานวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับ ระบบงานสารสนเทศ ในสถานศึกษา และการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 7 ท่าน เพื่อหาองค์ประกอบของตัวแปร คุณลักษณะผู้นำด้านสารสนเทศ และองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาด้านสารสนเทศ
2. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ออกหนังสือขอความ อนุเคราะห์ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง และความเที่ยงตรงของข้อคำถาม และ โครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถามความคิดเห็น
3. ทดลองใช้เครื่องมือ (try out) ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากสถานศึกษา 10 โรงเรียน
4. ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองจำนวน 252 ชุด และได้รับคืน จำนวน 222 ชุด
5. ทำการลงรหัส (coding) แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน เพื่อเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ การสนทนากลุ่ม
2. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (skewness) ค่าความโด่ง (kurtosis)
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวในโมเดลเพื่อใช้วิเคราะห์ตรวจสอบความ ตรงของโมเดล วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยการวิเคราะห์ correlation matrix วิเคราะห์ความตรง เิงโครงสร้าง (construct validity) ของรูปแบบตัวแปรแต่ละตัวโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) และวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงของรูปแบบความสัมพันธ์ตัวแปรเชิง สาเหตุกับที่มีตัวแปรส่งผ่านตามโมเดล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานสารสนเทศ จำนวน 222 คน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 61 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 23 มีอายุระหว่าง 31–35 ปี ร้อยละ 55 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำงานในการดำรง ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาประมาณ 1-5 ปี ร้อยละ 35 รองลงมา ประสบการณ์ 6–10 ปี ร้อยละ 25 และ มี ประสบการณ์ในการบริหารมากกว่า 25 ปีมีน้อยที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 10
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย
2.1 ผลการศึกษาระดับคุณลักษณะผู้นำด้านสารสนเทศ ความขัดแย้งในบทบาท การจัดการ ความขัดแย้งในบทบาท และระดับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คุณลักษณะของผู้นำด้านสารสนเทศ มีความสำคัญสูงสุด ($\bar{x}=3.706$, S.D.= 0.681) รองลงมาเป็นความขัดแย้งในบทบาท ($\bar{x}=3.481$, S.D.= 0.760) การจัดการความขัดแย้งในบทบาท ($\bar{x}=3.339$, S.D.= 0.726) และด้านการบริหารสถานศึกษา มีความสำคัญน้อยที่สุด ($\bar{x}=3.280$, S.D.= 0.709)

2.2 ผลการศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของคุณลักษณะผู้นำสารสนเทศความขัดแย้งในบทบาท การจัดการความขัดแย้งในบทบาท ที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจำนวน 6 คู่ ทุกคู่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีขนาดปานกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.416 ถึง 0.873 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดมีค่าเท่ากับ 0.873 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการจัดการความขัดแย้งในบทบาทและตัวแปรการบริหารสถานศึกษาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดมีค่าเท่ากับ 0.416 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณลักษณะผู้นำสารสนเทศกับตัวแปรการบริหารสถานศึกษา ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทางบวกทั้งหมด และจากแผนภูมิ Scatter Plot พบว่า ตัวแปรการจัดการความขัดแย้งในบทบาท และการบริหารสถานศึกษาของผู้นำสารสนเทศ มีความสัมพันธ์กันในเชิงเส้นตรง (Linear Relationship) แสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งในบทบาทได้เพิ่มสูงขึ้นและส่งผลโดยตรงต่อการบริหารสถานศึกษาของผู้นำสารสนเทศให้มีความเพิ่มสูงขึ้นด้วย

2.2.2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ใช้วิธีการขั้นตอนระดับลดหลั่นแบบนำเข้า (Hierarchical Stepwise Multiple Regression Analysis by Enter Method) เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปร 4 ตัวแปร พบว่า ตัวแปรการจัดการความขัดแย้งในบทบาท มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรการบริหารสถานศึกษาสูงสุด อิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.843 เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆ ในสมการ แสดงว่าอิทธิพลของตัวแปรการจัดการความขัดแย้งในบทบาทเป็นอิทธิพลทางตรงทั้งหมดต่อตัวแปรการบริหารสถานศึกษา ในขณะที่ตัวแปรอิสระตัวอื่นมีอิทธิพลทางอ้อมสูงผ่านตัวแปรการจัดการความขัดแย้งในบทบาท แต่มีอิทธิพลทางตรงต่ำต่อตัวแปรการบริหารสถานศึกษา

2.3 ผลการตรวจสอบความตรงของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร

2.3.1 ตัวแปรแฝงคุณลักษณะของผู้นำด้านสารสนเทศ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.817 คือ การเรียนรู้และการสอนกับความสามารถเชิงผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.610 คือ การเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์กับด้านสังคม กฎหมาย และจริยธรรม

2.3.2 ตัวแปรแฝงความขัดแย้งในบทบาทประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว แต่ละคู่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.542 คือ ความต้องการทำงานกับการควบคุมงาน รองลงมา คือ การควบคุมงานกับการสนับสนุนการทำงาน ค่าสัมประสิทธิ์มีค่า

เท่ากับ 0.489 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.286 คือ ความต้องการทำงานกับการสนับสนุนการทำงาน

2.3.3 ตัวแปรแฝงการจัดการความขัดแย้งในบทบาท ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว แต่ละคู่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.496 คือ การประนีประนอมกับการให้ความร่วมมือ รองลงมา คือ การหลีกเลี่ยงกับการให้ความร่วมมือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเท่ากับ 0.449 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.023 คือการแข่งขันกับการประนีประนอม ผลการวิเคราะห์ที่น่าสังเกต คือ ตัวแปรการประนีประนอม มีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำกับตัวแปรอื่น ๆ อีก 5 ตัว

2.3.4 ตัวแปรการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว แต่ละคู่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.341 คือ วิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี รองลงมาคือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.341 คือ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีกับจริยธรรมการใช้เทคโนโลยี ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.024 คือ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีกับการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน

ผลการตรวจสอบความตรงพบว่าค่าไค-สแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าเท่ากับ 126.68 ท้องศาอิสระ เท่ากับ 116 ($p = 0.234$) ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.943 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้วมีค่าเท่ากับ 0.907 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือมีค่าเท่ากับ 0.216 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.4 ผลการศึกษาการเปรียบเทียบกับอิทธิพลจากตรงและอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของคุณลักษณะผู้นำสารสนเทศที่มีต่อการบริหารสถานศึกษา

การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรคุณลักษณะผู้นำด้านสารสนเทศและการบริหารสถานศึกษาโดยมีตัวแปรความขัดแย้งในบทบาทและตัวแปรการจัดการความขัดแย้งในบทบาทในตัวแปรส่งผ่านทั้งอิทธิพลทางตรง (Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และอิทธิพลรวม (Total Effect) พบว่า ตัวแปรคุณลักษณะของผู้นำด้านสารสนเทศมีอิทธิพลรวมทางตรงต่อความขัดแย้งในบทบาท 0.78 เป็นอิทธิพลทางตรง และตัวแปรคุณลักษณะของผู้นำด้านสารสนเทศ มีอิทธิพลรวมต่อการจัดการความขัดแย้งในบทบาท 0.69 เป็นอิทธิพลทางตรง และตัวแปรคุณลักษณะของผู้นำด้านสารสนเทศมีอิทธิพลต่อตัวแปรการบริหารสถานศึกษา 0.84 เป็นอิทธิพลทางตรง 0.04 เป็นอิทธิพลทางอ้อมร้อยละ 0.88 เป็นอิทธิพลรวม ส่วนตัวแปรความขัดแย้งในบทบาทมีอิทธิพลรวมต่อตัวแปรการบริหารสถานศึกษา 0.67 เป็นอิทธิพลทางตรงที่มีค่าเป็นลบ และตัวแปรการจัดการความขัดแย้งในบทบาทมีอิทธิพลรวมต่อการบริหารสถานศึกษา 0.54 เป็นอิทธิพลทางตรง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หัวหน้างานสารสนเทศที่มีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งในบทบาทได้ดีจะส่งผลโดยตรงต่อการบริหารสถานศึกษาทำให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์จากการดำเนินการวิจัยเรื่องอิทธิพลของตัวแปรส่งผ่านคุณลักษณะผู้นำสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อการบริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภูมิภาคตะวันตก มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถสรุปประเด็นการอภิปรายได้ 4 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 ระดับของคุณลักษณะผู้นำด้านสารสนเทศ ความขัดแย้งในบทบาทการจัดการความขัดแย้งในบทบาท และระดับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารระดับมัธยมศึกษา จากการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้นำสารสนเทศด้านความสามารถเชิงผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงมากที่สุด และคุณลักษณะผู้นำสารสนเทศด้านผู้นำและวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิคม นาคอ้าย (2549) ความขัดแย้งในบทบาทด้านการควบคุมงานมีความค่าเฉลี่ยสูงมากที่สุดและด้านสนับสนุนการทำงานนั้นเป็นตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งคล้ายกับงานวิจัยของ Wong and Lin (2001) ที่พบว่า การจัดการความขัดแย้งในบทบาทตัวแปรส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงสูง สอดคล้องกับวัฒนธรรมของคนไทยที่ไม่ชอบการแข่งขันและชอบแก้ปัญหาด้วยการใช้ความร่วมมือกัน

ประเด็นที่ 2 ความสัมพันธ์และอิทธิพลของคุณลักษณะผู้นำสารสนเทศ ความขัดแย้งในบทบาท การจัดการความขัดแย้งในบทบาท ที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารระดับมัธยมศึกษา จะเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการจัดการความขัดแย้งในบทบาทและการบริหารสถานศึกษา โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yide (2005) และ Loi and Ngo (2001) สำหรับความขัดแย้งในบทบาทมีความสัมพันธ์ทางลบต่อการบริหารสถานศึกษา ดังนั้น เพื่อให้หัวหน้างานสารสนเทศมีการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูง ผู้บริหารต้องพยายามอย่าให้เกิดความขัดแย้งในบทบาทหรือให้มีบทบาทที่ขัดแย้งกันน้อยที่สุดและต้องส่งเสริมการจัดการความขัดแย้งในบทบาทด้วย

ประเด็นที่ 3 ความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบริหารสถานศึกษา โดยมีความขัดแย้งในบทบาท และการจัดการความขัดแย้งในบทบาทเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างคุณลักษณะของผู้นำสารสนเทศกับการบริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้าง โดยมีค่า Chi-Square เท่ากับ 126.68 ค่าองศาอิสระ เท่ากับ 116 (p เท่ากับ 0.234) ค่าดัชนีความกลมกลืนเท่ากับ 0.943 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว เท่ากับ 0.907 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือเท่ากับ 0.0216 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สร้างโดยดัดแปลงจากแบบวัดที่ได้มาตรฐานทั้งหมด จึงทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ได้เครื่องมือที่ดี มีมาตรฐาน ตัวแปรที่ใช้ได้ในการวิจัยมีความถูกต้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลดี ซึ่งโมเดลที่มีความตรงนั้นเป็นการยืนยันแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำงานว่าคุณลักษณะของผู้นำสารสนเทศมีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษาโดยส่งผ่านตัวแปรความขัดแย้งในบทบาทและการจัดการความขัดแย้งในบทบาท อีกทั้งผลการวิจัยที่ได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยต่าง ๆ เช่น งานวิจัยของ Wong and Lin (2007), Yide (2005), Loi and Ngo (2001) และ Judge, Bono, and Locke (2000)

ประเด็นที่ 4 ขนาดอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของคุณลักษณะผู้นำสารสนเทศที่มีต่อการบริหารสถานศึกษา ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งในบทบาท ได้ดีจะส่งผลโดยตรงต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wong and Lin (2007) ซึ่งพบว่า ความขัดแย้งภายในกลุ่มมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสำเร็จของงานและการจัดการความขัดแย้งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จของงาน อีกทั้งยังพบว่า คุณลักษณะผู้นำสารสนเทศมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารสถานศึกษาอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Judge, Bono, and Locke (2000) แสดงว่า การทดลองในครั้งนี้นี้สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และการทดลองที่กล่าวถึงข้างต้นจึงสรุปได้ดังนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะต้องมีคุณลักษณะผู้นำสารสนเทศด้านความสามารถเชิงผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพและมีความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

ข้อเสนอแนะจากผลงานวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ได้จากงานวิจัยฉบับนี้ มีการบูรณาการโมเดลได้ลงตัวจากการดัดแปลงและวิเคราะห์ตัวแปรจนได้เป็นรูปแบบด้านการวิจัย การศึกษาตัวแปรส่งผ่านที่มีพร้อมกัน 2 ตัว ซึ่งผ่านการตรวจสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ นักศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้อย่างกว้างขวาง และยังสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาการจัดการความขัดแย้งในบทบาทของผู้นำสารสนเทศในสถานศึกษาได้ด้วย

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลและข้อค้นพบ ไปจัดทำเป็นคู่มือหรือหลักสูตรการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำสารสนเทศให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากผลการวิจัย พบว่า การจัดการความขัดแย้งในบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการให้ความร่วมมือมีค่ามากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องเรียนรู้การนำวิธีการจัดการความขัดแย้งในบทบาทที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตัวแปรเชิงเหตุผลและตัวแปรเชิงผลเพียงอย่างละตัวแปรเท่านั้น ถ้าผู้อื่นมีความสนใจที่จะศึกษาต่อ นั้น ควรจะศึกษาวิจัยโดยเพิ่มตัวแปรเชิงเหตุ เช่น สถานการณ์ แรงจูงใจการทำงาน และตัวแปรเชิงผลอื่น ๆ อย่างเช่น ความจงรักภักดี เป็นต้น ซึ่งถ้าได้มีการศึกษาตัวแปรเหล่านั้นพร้อมกัน อาจได้ข้อมูลที่ประโยชน์มากขึ้น และทำให้เกิดแนวคิดสำหรับการพัฒนาวิจัยต่อไปได้อีกหลายแนวทาง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562). รู้จักกระทรวง. สืบค้น 23 ธันวาคม 2564, จาก <http://www.mdes.go.th/view/1/เกี่ยวกับกระทรวง>.
- นิคม นาคอ้าย. (2549). *องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำเชิงอิเล็กทรอนิกส์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลภาวะผู้นำเชิงอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช, ผ่องศรี วาณิชยศุภวงศ์, วุฒิชัย เนียมเทศ, และณัฐวิทย์ พจนตันติ. (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 3, 208-222.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน). (2547). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิก.
- Judge, T. A., Bono, J. E., & Locke, E.A. (2000). Personality and job satisfaction: The mediating role of job characteristics. *Journal of Applied Psychology*, 85, 237-249.
- Lin, Ching – Hsiu., (2003). *Perceived presidential leadership styles and faculty job satisfaction at Taiwanese institutes of technology (China)*. Dissertation Abstracts International. Retrieved December 23, 2021, from <http://wwwlib.umi.com/dissertations/fullcit/3067355>.
- Loi, R., & Ngo, H. (2001). The effect of professional identification on job attitudes: A study of lawyers in Hong Kong. *Organizational Analysis*, 12, 109–128.
- Wong, J. Y., & Lin, J. H. (2007). The role of job control and job support in adjusting service employee's work-to-leisure conflict. *Tourism Management*, 28, 726-735.
- Yide, S. (2005). A meta – analysis of role ambiguity and role confliction IS professional job satisfaction. Proceedings of the 38th Hawaii International Conference on System Sciences. Big Island, HI: USA.